

# Župančičeva pesem »Zorica« v šoli

Nazorni prizor.

Osebi: Majda, učenka.

Njen stric.

Stric (sedi ob oknu in bere).

Majda (potrka).

Stric (prijazno): Noter!

Majda (živahno dekle, veselo): Dober dan, striček!

Stric (se je razveseli): O, Majda, kaj pa ti pri meni?

Majda: Oh, striček, zmerom si mi rad pomagal, če sem kaj potrebovala za šolo!...

Stric (ljubeznivo): Seveda ti rad pomagam. Kaj pa imaš danes na srcu?

Majda: Oh, naučiti se moramo do jutri Župančičevo pesmico »Zorica«, pa ne vem, če jo prav povem. (Proseče.) Imaš kaj časa zame?

Stric (odloži takoj knjigo): To se razume. Berem lahko potem dalje.

Majda: Kaj pa bereš?

Stric: Cankarjeve »Podobe iz sanj«. No, kar začniva! Beri mi »Zorico«!

Majda: O, saj jo znam že na pamet!

Stric: Potem pa daj knjigo meni!

Majda: Tu jo imaš.

Stric: Začni!

Majda (pove z resnim obrazom čezmerno glasno, zelo naglo in gladko pesemco na izust. Ločil ne upošteva in poudarja zelo zadnje besede vrstic. Nekatere samoglasnike napačno izgovarja):

Zórica, zórica zlata

nam je obsvetila vrata,

nam je obsvetila hrám.

Kdo se še v pôstelji gréje?

Zorica zlata se smêje:

ni li te, Mírko, nič sràm?

Stric (s prijaznim smehom): Majda, Majda, Majda — kako si pa to povedala?

Majda (užaljena): Ali je ne znam gládko na pamet?

Stric: No, nič se ne jezi, gládko jo znaš, da; a misliš, da bo gospod učitelj s tem zadovoljen?

Majda (začudeno): Zakaj bi ne bil?

Stric: No, naučila si se jo zelo dobro. Bila si marljiva in gospod učitelj te bo zaradi marljivosti gotovo pohvalil. A on vas ne uči slovenščine samo zato, da vidi, če ste marljivi, predvsem vas hoče naučiti pravilne in lepe slovenščine ter da vse, kar se naučite na pamet ali pa berete, tudi razumete! O, in še mnogo več želi od vas!...

Majda (plašno): Kaj pa?

Stric: No, čakaj, Majda, ti bom pozneje razložil, kaj mislim. Zdaj začniva z delom! — Predvsem te moram opozoriti, da nimamo za vse samoglasnike posebnih črk in da je treba paziti, kako jih izgovarjaš.

Majda: O, stric, pet samoglasnikov imamo: a, e, i, o, u in vsak ima svojo črko!

Stric: Tako se zdi, na prvi pogled. — Povej: kaj bi bil jaz tebi, če bi bila ti moja hči?

Majda: Bil bi mój oče!

Stric: Ahá, vidiš — tvój oče! Ali slišiš: ó, ô — tvój oče... Sta ta dva o enaka? Ó, ô!

Majda (ponovi): Ó, ô!... Ne, nista enaka: eden je ó, drugi pa ô!

Stric: Tako je: nista enaka; prvi je ó z e k, a drugi š i r ò k, in vendar jih pišemo brez najmanjše razlike z isto črko. Izgovarjala si na primer: zórica, zórica! Je to prav? — No, kako se reče? Jutranja z—, no, jutranja —

Majda: Jutranja zôra!

Stric: Da — jutranja zôra, ne pa zóra. Kako se torej glasi prva vrstica pesmice?

Majda: Zôrica, zôrica zlata...

Stric: Lepo — zôrica, ne pa zórica. — Pri besedi postelja pa je narobe. Ti si rekla póstelja, pravilno pa je —?

Majda (premišlja, nato): Póstelja, póstelja?

Stric: Tako je. Tudi se ne reče, kdo se še v póstelji gréje, temveč —?

Majda: Gréje?

Stric: Gréje, da, ne gréje. Gréjel Saj znaš, če hočeš. Treba ti je samo paziti. Zato ti zdaj drugih takšnih napak ne bom popravljaj, ker si jih zagrešila samo zato, ker nisi pazila na točno, lepo izgovorjavo. Zdaj pridejo druge stvari na vrsto. Tu imaš knjigo in beri lepo počasi in pazljivo še enkrat vso pesmico zase, potem šele bova govorila dalje.

Majda (šepetaje in počasi, a brez prednašanja, z zelo resnim obrazom, poudarjajoč samó z a d n j e besede v vrstah):

Zorica, zorica zlata

nam je obsvetila v r a t a,

nam je obsvetila h r á m.

Kdo se še v póstelji — ne! — v póstelji gréje?

Zorica zlata se sméje:

Ni li te, Mirko, nič srám? — Sem že!

Stric: Zadnjo vrstico še enkrat!

Majda: Ni li te, Mirko, nič srám?

Stric: Srám?

Majda: Da, tu stoji, srám!

Stric: Ne; tam je sicer napisana ta beseda, a ne vidi se na pisavi, ali naj se izgovarja srám ali srám. Srám se reče. Ta a je d o l g! Vidiš, na to moraš tudi paziti: imamo dolge in kratke zloge. Reče se na primer glás, toda obráz. In tako razlikujemo n. pr. besedici vás in vás, Vás je kraj, vás pa osebni zaimek. — Zdaj pa preberi še enkrat zadnji dve vrstici.

Majda (na glas, naglo in zelo resno):

Zôrica zlata se sméje:

Ni li te, Mirko, nič srám?

Stric: Srám, dobro. Srám, ne pa srám. Srám! — A zdaj mi povej to: je-li ta pesmica zelo resna?

Majda (začudeno): Resna? Ne, sploh ni resna; saj se zorica smeje!

Stric: No, zakaj pa se držiš potem tako resno, ko jo bereš?

Majda (se zasmeye): Hahaha! Saj res! Čakaj (s smehljajem zelo glasno in hitro)

Zôrica (s smehom) ne! —

Zôrica, zôrica zlata

nam je obsvetila vrata —

nam je obsvetila hram...

Stric: Počakaj! Zdaj je bilo v toliko prav, da si govorila veselo, toda, hm — No, začni še enkrat!

Majda (spet zelo glasno, veselo in hitro):

Zôrica, zôrica zlata  
nam je obсветila vrata  
nam —

Stric: Stoj! — Zakaj pa tako kričiš?

Majda: Zakaj kričim? (Pomisli, nato) Ne vem...

Stric: Vidiš — ne veš! Pomisli malo: kadar vstaneš prav zgodaj, ob jutranji zori — kakšen ropot slišiš tedaj?

Majda (začuden): Ropot? Nobenega!

Stric: Kaj pa?

Majda: Tako zgodaj je še vse mirno in tiho!

Stric: Torej?...

Majda: O, že vem! (Začne tiho, a hitro)

Zôrica, zôrica zlata  
nam je —

Stric: Kam pa tako hitiš? Tiho si zdaj že govorila, kakor je jutro tiho, a sama si rekla, da je tako zgodaj tudi še vse mirno. — No?...

Majda (tiho in počasi):

Zôrica, zôrica zlata  
nam je obсветila vrata.

Stric (jo prekine): Dobro! Tiho in mirno je treba začeti, kakor je tudi zgodnje jutro tiho in mirno! — Zdaj pa pomisli še nekaj. Se sonce že vidi?

Majda: Ne! Je še za goro. Samo nebo rdi...

Stric: In hram? Ali stoji v temi?

Majda (zamaknjena): O ne... Tudi na hramu, na oknih je žar...

Stric: Se okno zelo blešči?

Majda: Ne, — saj še ni sonca! Nič se ne blešči, le tako, tako (išče izraza) —

Stric: No, le povej!

Majda: Ne vem, kako bi rekla...

Stric: Kar reci!

Majda: Hm... Tako, tako — mehko žari. Ni tistih ostrih, blestečih sončnih žarkov.

Stric: In je zelo vroče?

Majda (se mu na ves glas smeje): Ali stric! Zjutraj!

Stric: Kaj je mraz?

Majda (s pomilovalnim pogledom na strica, zategnjeno): Neee...! Malo je že toplo, včasih tudi malo vetrovno. Prav za prav ni veter, takšna sapica samo, ki boža mehko obraz, kakor če me mama poboža...

Stric: Misli zdaj na vse to in začni še enkrat!

Majda: Bom! — (Počasi, tiho in mehko):

Zôrica, zôrica zlata  
nam je obсветila vrata,  
nam je obсветila hram. (Nadaljuje brez postanka:)  
Kdo se še v postelji grêje?  
Zorica zlata se smêje:  
Ni li te, Mirko, nič srám?

Stric: No, glej, koliko lepše si zdaj povedala? A zakaj praviš tako (s posebnim poudarkom)

Zôrica, zôrica zlata  
nam je obsvetila vrata,  
nam je obsvetila hram...

In tako dalje? Zakaj poudarjaš vedno zadnje besede?

Majda: Ker se mora tako!

Stric: Zakaj?

Majda (po odmoru, počasi): Ne... vem —

Stric: Vidiš! Pomisli, če je to prav! — Če bi šla na primer ti ob jutranji zori mimo vašega hrama in bi videla, da nekdo leži v postelji, nekdo, ki ga ne poznaš, kako bi vprašala, kdo je!

Majda: Rekla bi: Kdo je to, ki je v postelji?

Stric: No torej: Kdo je to? bi rekla. Kdo je to? Ali je torej prav: Kdo se še v postelji greje?

Majda: Ne. Kdo se še v postelji greje?

Stric: Prav. — Ali veš, zakaj nisi prej vprašala s pravim poudarkom? Ker si govorila brez misli. Zdaj si pa vse, kar boš govorila, živo predstavljaj in premisli. Začni!

Majda: Zôrica, zôrica zlata

nam je obsvetila vrata — (se ustraši) ne!

Stric: Zakaj ne?

Majda: Zadnjo besedo sem poudarila.

Stric: Hm! Kaj je obsvetila zorica?

Majda: Zorica je obsvetila vrata.

Stric: Zorica je obsvetila vrata, da. Tu je slučajno zadnja beseda v vrsti, ki jo je treba poudariti. To te naj nič ne moti! Kar dalje!

Majda (zelo počasi in premišljeno):

— nam je obsvetila vrata,

nam je obsvetila hram.

Kdo se še v postelji greje?

Zorica zlata se — (se ustraši).

Stric: No?

Majda: Zorica zlata se — (plašno poudari) smeje...

Stric: Saj je prav. Tudi v tej vrstici stoji poudarjena beseda le slučajno na koncu.

Majda: Zorica zlata se smeje:

ni li te, Mirko, nič sram?

Stric: Si zadnjo vrstico prav naglasila?

Majda: Ne vem...

Stric: No, kako bi vprašala bratca, če bi videla, da se na cesti pretepa?

— No: »Vlado, ali te ni...«

Majda: Vlado, ali te ni nič sram?

Stric: Prav. Katere besedo si poudarila, nič ali sram?

Majda (počasi ponovi): Ali te ni nič sram? — Sram! — Ne: nič! — Ne: sram!

Stric: Povej še enkrat, a prav pogumno!

Majda (pogumno): Ali te ni nič sram?

Stric: Dobro: Ali te ni nič sram? Nič — sram? Kaj ne?

Majda (ploskne z rokami, veselo): O, že vem, že vem, že vem! Obe besedi, nič in sram: Ali te ni nič sram?

Stric: Tako je. Obe besedi sta poudarjeni, čeprav vsaka po svoje. Pazi, da boš besedo nič dosti kratko izgovarjala. Menda ne veš prav, ali je kratka ali dolga.

Majda: O, vem: nč!

Stric: Bog obvaruj! Ne nč — nič! Ta i je sicer kratek, a ostati mora čist: nič, nit itd.

Majda: Nič!

Stric: Dobro. — No, zdaj pa povej vso pesmico še enkrat.

Majda: Zôrica, zôrica zlata —

Stric: Še enkrat!

Majda: Zôrica, zôrica zlata —

Stric: Kaj hoče reči pesnik? Da je obsvetilo hram sonce ali zorica?

Majda (začudena zaradi tega vprašanja, zato s poudarkom): Zôrica!

Stric: No, zdaj pa še enkrat!

Majda: Zorica, zorica zlata

nam je obsvetila vrata.

Stric: Da, zorica nam je obsvetila vrata. Prav je v glavnem. A preden nadaljujeva, mi povej, kako si se v velikih počitnicah razveselila, ko te je prišla mama čisto nenadno obiskat k stricu Juriju?

Majda: Razveselila sem se je!

Stric: No, kako je bilo?

Majda: Saj sem rada pri stricu; a če sem dolgo zdoma, sem proti večeru, ko se mrači in je na vasi vse tako tiho, mnogokrat vendarle žalostna, ker bi že rada videla spet mamico!... No in tisti dan, ko me je prišla obiskat, sem bila še prav posebno žalostna. Obadi so bili na paši nenavadno sitni in tako mi je sivka hudó zbežljala. Morala sem jo zavrniti in teči za njo čez ostro strnišče, pa sem se ranila v boso nogo. Jokala sem in mislila na mamico. — Pravkar sem prignala krave s paše in jih pri koritu na dvorišču napajala, ko zaslišim nenadno mamičin glas: Maaajdaa! — Tako sem se je razveselila, da sem kar zdirjala k njej!

Stric: Čisto brez besed?

Majda: Ne! »Mamica, mamica!« sem zaklicala.

Stric: Kako?

Majda: Mamica, mamica!

Stric: Poslušaj dobro: »Mamica, mamica!« si rekla. Ali si vzkliknila obakrat enako glasno? — »Mamica, mamica!«

Majda: Ne, drugič glasneje ko prvič?

Stric: Zakaj si jo sploh dvakrat poklicala?

Majda: Ker sem je bila tako vesela! Najrajši bi jo bila še tretjič in tako glasno, da bi me slišala vsa vas!

Stric: Vidiš, človek nikdar ne ponavlja besed, če ga k temu kaj ne žene. Tebe je gnalo veselje, čustvo. In če jih ponavljaš, jih izgovarjaš različno močno! Tu, v tej župančičevi pesmici imamo tudi tak primer: Zôrica, zôrica zlata... Zakaj je pesnik ponovil to besedo? Ali je bil tudi zorice vesel?

Majda: Gotovo! Oh, saj je jutranja zarja tako lepa. Kolikokrat sem jo gledala, ko sem gnala zjutraj na pašo...

Stric: Zdaj si pa predstavljaš, kako je ponovil v mislih on to besedo, če misliš nase, kako si ponovila vzklik, mamica!

Majda: Čakaj — (po odmoru): Zorica, zorica zlata...

Stric: Čisto prav. Česa nas to uči? — Da moramo besede, ki se pri čitanju berila ali pesmi ponavljajo, poudarjati različno. Pa ni treba pri tem razmišljati, kako bi jih poudarjali; treba si je samo vse živo predstavljati, kar beremo ali povemo na pamet, pa pride pravi poudarek sam. — Tako, zdaj pa povej pesmico še enkrat!

(Konec prihodnjič.)